

Hradiště Velim - shrnutí

Historie výzkumu

Ve Velimi a okolí bylo během uplynulých let provedeno mnoho archeologických výzkumů, které dokládají osídlení z různých dob. K naší potřebě se však zaměříme pouze na výzkumy a nálezy, které se týkají doby bronzové a opevněného hradiska na poloze „Skalka“.

Za první nález se pokládá objev místního dělníka Čiháka, který při dobývání hlíny na kompost roku 1885 vyzdvihl nádobu naplněnou zlatými drátěnými svitky. To upoutalo pozornost odborníků, avšak na systematictější výzkum si musela Velim počkat ještě téměř čtyřicet let.

V letech 1923 - 24 zde amatérský archeolog František Dvořák prokopal několik sídlištních jam a hrobů se skrčenci. Z důvodu absence analogií zavedl pro své nálezy termíny Velimský typ a Velimská kultura.

Další výzkum vedl v letech 1948 - 49 za Státní archeologický ústav V. Spurný, za účelem ověření Dvořákových teorií.

Od roku 1950 do roku 1984 můžeme mluvit o úpadku a devastaci významné lokality. Příčinou byl jednak rozrůstající se kamenolom, jednak vojenský prostor znemožňující jakákoli další bádání. Na části lokality vyrostlo dokonce několik rodinných domků.

S nadějí na úplný průzkum a napravení části chyb z let minulých zde začal roku 1984 záchranný výzkum AÚ AVČR, nejprve pod vedením J. Hraly, kterého v roce 1993 vystřídal M. Vávra.

Vývoj a význam hradiště

Je s podivem, že až na výjimky nenalzáme doklady osídlení lokality ze starší doby bronzové. Jednu z takových pozoruhodných výjimek tvoří dva nálezové soubory z přelomu starší a mladší DB, o nichž se někteří badatelé domnívají, že by mohly dokládat nejsevernější výskyt „Litzenkeramik“ na našem území. Tyto teze jsou však zatím neprůkazné.

Vývoj hradiště samotného probíhá od počátku střední doby bronzové a končí spolu se zánikem mohylových kultur. Dělíme ho do tří etap.

V první etapě nešlo ještě o hradiště, nýbrž pouze o neopevněné sídliště. Do tohoto období spadá nález nejstaršího doloženého domu se žlabovými základy.

V druhé etapě vznikla dvě kruhová opevnění s vnitřními příkopy a čtyřmi branami kopírujícími směry světových stran. Kolem areálu byly zbudovány ještě dva vnější příkopy. Opevnění byla na konci druhého období zničena požárem. Vznik fortifikace dokládá zřejmě silící význam hradiska spolu s faktorem vnějšího ohrožení.

Ve třetí etapě je Skalka dále opevňována. Přibývají dva vnitřní příkopy a dvě vnější opevnění. Podle průzkumů pomocí letecké prospekce a geofyzikálních metod, můžeme zřejmě počítat s dalšími třemi příkopy. Celý opevněný areál se nám tak rozrostl na plochu 73 hektarů. Z tohoto období známe několik bronzových depotů a ojedinělé depoty zlaté. Skalka zřejmě nabývá významu mocensko - správního centra.

Hradisko takového významu jistě potřebovalo i zázemí v podobě obchodu a řemesel. Rozvoj těchto odvětví dokládají i četné archeologické nálezy. O přítomnosti kovolitectví a kovotectví svědčí nálezy kadlubů, kovadlin a kovářského náčiní. Na textilní výrobu ukazuje množství závaží, ojedinělé přesleny, jehly, šídla a rydla. Zlaté svitky sloužili zřejmě jako polotovar k výrobě čelenek, či jako platidlo. Obchodní styk se severními oblastmi může být doložen nálezy jantarových korálů.

O zániku hradiště se dodnes vedou vášnivé diskuze mezi zastánci teorie vojenského vpádu a badateli, považujícími Skalku za kultovní areál.

Kultovní význam Velimi prosazoval doc. Hrala a brněnská antropoložka Dočkalová. Teorii rituálních vražd a sebevražd zaštiťovali doklady antropofagie, zlatem nalezeným u mrtvé ženy, depotem bronzů v objektu s hekatombami osob, sestavami lidských lebek, nerituálním zacházením s nebožtíky a absencí obytných objektů.

Vávra oponuje antropofagii názorem, že porušení těl bylo způsobeno biologickými procesy a hlodavci. Dále dokládá násilný zánik hradiska nálezy bronzových šipek u těl, minimálními nálezy zbraní a vzácných předmětů a propálenými vrstvami.

Ať už to bylo jakkoli, Velim je rozhodně jedním z nejpozoruhodnějších a nejvýznamnějších hradišť střední doby bronzové na našem území. Můžeme jen s napjetím očekávat, jaké informace přinesou další výzkumy.

Literatura:

HRALA J. – SEDLÁČEK Z. – VÁVRA M.: Velim – Skalka. Hradiště z doby bronzové. Vydalo Regionální muzeum v Kolíně a Moravské zemské muzeum Brno, [Kolín? – Brno?] 1991.

HRALA Jiří: Velim. In: XIIth Congress Bratislava 1-7 September 1991 Czecho-Slovakia. AÚ SAV, Bratislava 1991.

HRALA Jiří – SEDLÁČEK Zbyněk – VÁVRA Miloš: The Bronze Age hilltop site at Skalka–Velim. (Excavations of 1984–1989). In: Archaeology in Bohemia 1986–1990. Institute of Archaeology, Praha 1991.

HRALA Jiří – SEDLÁČEK Zbyněk – VÁVRA Miloš: Velim: a hill-top site of the Middle Bronze Age in Bohemia. In: PA 83, 1992.

VÁVRA Miloš: Etnická čistka v pravěku? In: Kolínské noviny, roč. IV, č. 4 – 3. 2. 1994.

HARDING A. F. – ŠUMBEROVÁ Radka: Survey and excavation at Velim–Skalka, district of Kolín, Czech Republic, 1993. In: Archaeological Reports 1994.

HRALA Jiří – VÁVRA Miloš: Velimská Skalka ve střední době bronzové. In: Práce muzea v Kolíně – řada společenskovední – VI. Vydalo Regionální muzeum v Kolíně, Kolín 1996.

ŠIMOVÁ Veronika: Rekonstrukce vnější fortifikace z nejmladší fáze hradiště Velim–Skalka. In: Archeologie ve středních Čechách 1, 1997.

VÁVRA Miloš – ŠTASTNÝ Dražen: K výsledkům záchranných výzkumů ve Velimi, okr. Kolín. In: Archeologie ve středních Čechách 4/1, 2000.

HRALA Jiří – ŠUMBEROVÁ Radka – VÁVRA Miloš: Velim. A Bronze Age fortified site in Bohemia. Vydal Archeologický ústav AV ČR (Institute of Archaeology AS CR), Praha 2000.

DOČKALOVÁ Marta: Lidské oběti a rituály v době bronzové ve Velimi. In: Pravěk 10, 2000 [vyd. 2001].

VÁVRA Miloš – ŠTASTNÝ Dražen: K nejstaršímu osídlení Skalky u Velimi v době bronzové. In: Archeologie ve středních Čechách 6/1, 2002.

VÁVRA Miloš – ŠTASTNÝ Dražen: Nové poznatky o opevnění velimské Skalky v době bronzové. In: Archeologie ve středních Čechách 7/1, 2003.